

Skogforvaltning til beste for natur og klima

En skog er så mye mer enn trær. Skogen er ikke bare hjem for planter og dyr. Det er de som *er* skogen. Naturskogen er vår felles naturarv, på linje med fossefallene og fjordene. Skogene er også svært viktige for friluftsliv og folkehelse.

Halvparten av våre rødlista arter lever i skogen, og en firedel av våre rødlista naturtyper er skog. Samtidig er skogen ett av økosystemene som har dårligst økologisk tilstand. Bare en firedel av den norske skogen fortjener betegnelsen naturskog. Resten er blitt flatehogd og består dermed av teiger med samme treslag og alder, også kalt produksjonsskog eller kulturskog. Dette reduserer mangfoldet av arter. Nettet av skogsbilveier stykker opp skogsnaturen og er i seg selv store naturinngrep.

Boreal skog er et av verdens største karbonlagre. Den norske skogen holder på 7 mrd. tonn CO₂, og det meste av dette ligger i jorda. Norske skoger opptar årlig 24 mill. tonn CO₂ netto og er dermed et stort og naturlig karbonfangstanlegg. Opptaket vil reduseres dersom hogsten økes, men til gjengjeld vil trevirket kunne brukes til å erstatte fossile produkter. Dersom skog hogges og brukes til energiformål, vil CO₂ frigjøres. Det tar 60–100 år for treet å vokse opp igjen. Samtidig fører flatehogst til at store mengder karbon og metan fra skogsjorda frigjøres. Dette gjør at også det bestående karbonlageret reduseres. Et naturlig skogøkosystem vil derimot fortsette å ta opp og lagre karbon i jordsmonnet, lenge etter at trærne er utvokst.

I dag tas det ut råstoff fra skogen, hovedsakelig til produksjon av materialer, papirprodukter og energi. Det planlegges å utnytte skogen til flere formål, bl.a. til produksjon av biodrivstoff og andre produkter som kan erstatte fossile ressurser. Vi savner en helhetlig nasjonal strategi som redegjør for hvilke verdier som skogen huser, og hvor mye av dette som på en bærekraftig måte kan være tilgjengelig for å dekke samfunnets behov og bruksønsker.

Det er avgjørende at skogene forvaltes på en måte som ivaretar skogens rolle for naturmangfold, friluftsliv og karbonbinding. De tømmerressursene som det er forsvarlig å høste, må utnyttes på en måte som gir maksimal klimanytte.

Den beste måten for klimaet å bruke skogressursene på er å drive et skogbruk som i minst mulig grad reduserer skogenes karbonlager på både kort og lang sikt, og å la solide tømmermaterialer erstatte stål og betong. Da reduseres utslipp fra energi- og klimaintensiv produksjon, samtidig som karbonet i trevirket lagres i bygningsmaterialene. Dersom trevirket brennes til energiformål, vil karbonet frigjøres som CO₂-utslipp. I dag er det bare om lag 15 prosent av mengden trevirke som hogges (inkludert greiner og topper), som ender opp som bygningsmaterialer. Resten brukes til formål med forholdsvis kort levetid.

Ved produksjon av flytende biodrivstoff vil energi tilsvarende om lag halve trevirket gå tapt i omdanningsprosessen til drivstoff. Det gjør at mengden fossil energi som erstattes «per tømmerstokk», blir forholdsvis liten.

Å plante gran på arealer uten skog framstilles i dag som et klimatiltak, tross stor skepsis fra forskningshold. Mange aktuelle arealer for tilplanting har store karbonlagre i jorda, og disse vil delvis gå tapt dersom arealene tilplantes. Dersom gran plantes ut, vil dette treslaget kunne spre seg og fortrenge naturlige arter og dermed ødelegge det stedegne naturmangfoldet. Aktuelle arealer er oftest tidligere dyrka mark eller beitemark. Norge har små arealer dyrka mark, som bør bevares for matproduksjon. Naturbeitemark, tidligere slåttemark og kystlynghei er rødlista naturtyper og viktige habitater for mange

trua arter. Tilplanting kan ha negativ innvirkning også på andre store biologiske kvaliteter, som verdifulle kulturlandskap.

For å ivareta skogens betydning for naturmangfold, karbonbinding, landskap og friluftsliv, men også hele vår opplevelse av hva norsk natur skal være, krever Naturvernforbundet at:

- Kunnskapen om naturverdiene i skogene må økes gjennom bedre kartlegging av skogens tilstand og forekomster av trua arter og indikatorarter av høy biologisk verdi.
- Stortingets mål om 10 prosent vern av skog må innfris snarest og på sikt økes, og vern av områder med størst verdi og dårligst vernedekning må prioriteres. For å oppnå dette vil ikke frivillige løsninger aleine være tilstrekkelig, og vi trenger en årlig skogvernmilliard over statsbudsjettet.
- All gjenværende naturskog må registreres og vurderes for vern og skånes for flatehogst. Naturskogen som ikke vernes, må drives gjennom selektiv hogst (plukkhogst), der hogstmodne enkelttrær hogges på en skånsom måte. Et slikt skogbruk opprettholder skogens karbonlager og produksjonsapparatet for videre karbonlagring, det gir en større andel varige produkter av høy kvalitet, og det gir bedre levekår for artsmangfoldet og mer opplevelsesrike skoger.
- Produksjonsskogen, som utgjør den største andelen av norske skoger, må drives på en mer bærekraftig måte enn i dag. I de delene av produksjonsskogen som ikke egner seg for selektiv hogst, må omløpstida økes betraktelig, slik at skogens karbonlager kan opprettholdes og økes. Videre bør deler av produksjonsskogen restaureres og tilbakeføres til naturskog, jamfør Stortingets mål om å restaurere 15 prosent av forringede økosystemer innen 2025.
- Lovverket som regulerer miljøhensyn i skogbruket, må skjerpes og konkretiseres, og myndighetene må se til at regelverket følges. Private sertifiseringsordninger kan ikke erstatte offentlige myndigheters kontroll med skogbruket.
- For å sikre bærekraftig forvaltning av skogen, som også sikrer medvirkning fra kunnskapsmiljøer utenfor skogbruket, må det innføres søknadsplikt for all hogst.
- Offentlig støtte til veibygging og drift i vanskelig terreng må opphøre. Tilskuddsordningene må heller vris over på miljøtiltak.
- Nye områder utover granas naturlig utbredelsesområde må ikke tilplantes med gran eller andre økologisk fremmede treslag. Tilplanting av naturbeitemarker og slåttemark må utsettes til vi har mer kunnskap om klimakonsekvensene, og til områdene er vurdert av hensyn til trua arter i kulturlandskapet, framtidig behov for matproduksjon m.m.
- For bruk i den gjenværende produksjonsskogen må det forskes på innpassing av naturlig tilhørende treslag som er robuste for varmere klima. Også her vil planting av gran virke negativt.
- Gjennom bl.a. avgiftspolitikken og tekniske krav må vi sikre en økt etterspørsel etter kvalitetstømmer til bygningsmaterialer som erstatter stål og betong.
- Avkapp og rester fra skogbruket som ikke egner seg for materialproduksjon, og som ikke brukes til papirproduksjon, bør brukes der effekten på utfasing av fossile ressurser er størst, dvs. primært til industriformål (erstatninger for kull, produksjon av kjemikalier, erstatninger for fossil plast osv.) og til lokal varmeproduksjon som supplement til solvarme, varmepumper etc. Avgiftspolitikken, tilskuddsordninger, innovasjonsprogrammer og tekniske krav er eksempler på virkemidler som må bygge opp om en helhetlig strategi på dette feltet.